

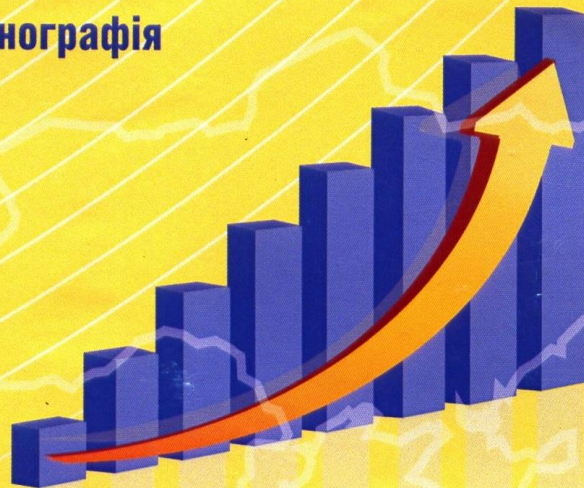
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ДЕМОГРАФІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
імені М.В. ПТУХИ

Людський розвиток в Україні

**Модернізація соціальної політики:
регіональний аспект**

Колективна монографія

Київ 2015

УДК 316.42 (477)

ББК 60.55

Л93

Рецензенти:

чл.-кор. НАН України, д-р екон. наук, проф.,
перший заступник директора Національного інституту
стратегічних досліджень при Президентіві України
О.С. Власюк,

д-р екон. наук, проф., заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач відділу соціальної інфраструктури Інституту демографії
та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України
В.М. Новіков

Затверджено до друку Вченою радою Інституту демографії
та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України
(протокол від 25 грудня 2015 р. № 24)

Л93

**Людський розвиток в Україні. Модернізація соціальної політики: регіональ-
ний аспект** (колективна монографія) / за ред. Е.М. Лібанової ; Ін-т демографії
та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 356 с.

ISBN 978-966-02-7871-4

Монографію підготував колектив науковців Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України. Необхідність модернізації соціальної політики з урахуванням регіонального аспекту обумовлена існуванням значного дисбалансу соціально-економічного розвитку за територіальною ознакою, формуванням осередків підвищеної вразливості населення України. Наукове осмислення тенденцій регіонального людського розвитку, диспропорцій рівня та якості життя, стану функціонування системи державних соціальних стандартів і гарантій, встановлення й аналіз основних закономірностей дали змогу запропонувати окремі підходи до модернізації інструментарію розробки та реалізації соціальної політики. Запропоновано методологію типологізації регіонів за детермінантами людського розвитку, доведено можливість застосування теорії просторового розвитку для цілей реалізації соціальної політики на регіональному і субрегіональному рівнях. Запропоновано нові підходи до оцінки територіальної диспропорційності рівня та якості життя населення для обґрунтування напрямів соціальної політики в умовах децентралізації. Розроблено пропозиції щодо необхідних змін у системі державних соціальних стандартів і гарантій, підходи до оцінювання соціально-економічних наслідків таких змін. Висвітлені питання інформаційного забезпечення оцінки впливу заходів соціальної політики на соціально-економічний розвиток регіонів.

Монографія розрахована на фахівців у галузі демографії, соціальної економіки і соціальної політики, працівників державного управління, викладачів, аспірантів, студентів економічних та інших гуманітарних спеціальностей.

Повнотекстову версію монографії українською мовою розміщено у вільному доступі на офіційному сайті Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України за посиланням: <http://www.idss.org.ua/public.html>.

УДК 316.42 (477)

ББК 60.55

© Інститут демографії та соціальних досліджень
імені М.В. Птухи НАН України, 2015

442169

ISBN 978-966-02-7871-4

ЗМІСТ

ВСТУП	5
--------------------	----------

Розділ 1. ПІДХОДИ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ ТИПОЛОГІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ	8
--	----------

1.1. Типологізація людського розвитку та можливості її використання для розробки регіональної політики	8
1.2. Постановка проблеми «незбалансованості» людського розвитку як підґрунтя для розробки адресних заходів соціальної політики	34
1.3. Політика стимулювання людського розвитку на основі кластерного підходу	59
Список використаних джерел до розділу 1	102
Додатки до розділу 1	118

Розділ 2. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ДИСПРОПОРЦІЇ РІВНЯ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ: СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ І МОДЕРНІЗАЦІЙНІ НАПРЯМИ ПОЛІТИКИ ВПЛИВУ	131
--	------------

2.1. Підходи до визначення і чинники формування територіальних диспропорцій рівня та якості життя населення	131
2.2. Основні тенденції у регіональній і міжпоселенській диференціації рівня життя населення України	148
2.3. Оцінка територіальної диспропорційності за індексом рівня та якості життя населення	174
2.4. Модернізаційні напрями політики у контексті зниження територіальної диспропорційності	196
Список використаних джерел до розділу 2	203
Додатки до розділу 2	213

Розділ 3. МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ І ГАРАНТІЙ	255
3.1. Проблеми функціонування системи державних соціальних стандартів і гарантій в Україні та шляхи її вдосконалення	255
3.2. Стандарти і гарантії у сфері соціальних послуг	275
3.3. Соціальні стандарти і гарантії у пенсійній системі та державному соціальному страхуванні	304
3.4. Оцінювання соціально-економічних наслідків упровадження змін у системі державних соціальних стандартів і гарантій	316
Список використаних джерел до розділу 3	337
Додаток до розділу 3	346
 ВИСНОВКИ	347